

Ευτύχης Μπιτσάκης

Τα σκάνδαλα, η παρακμή και η σήψη

Στα σκάνδαλα, πάγιο πρόβλημα της «ανοιχτής» κοινωνίας μας, προστέθηκαν τώρα και οι εκβιασμοί! Ψωμιάδης, Νικολαΐδης, ΑΕΚ, ποδόσφαιρο. Εκβιασμοί μεγάλο-επιχειρηματιών. Εκβιασμοί μητροπολιτών! Βόρβορος που αποχαυνώνει. Δεν διαφωτίζει την κοινή γνώμη. Ο Ψωμιάδης, μεγάλη μορφή του υποκόσμου, επί εβδομάδες ήρωας των ΜΜΕ. Παρόμοια, εκδότες και ιδιοκτήτες ΜΜΕ. Εθνικό πρόβλημα αν θα επιστρέψει στην ομάδα του ο Νικολαΐδης, ινδάλμα των ιδεολογικά αποπροσανατολισμένων ποδοσφαιρόφιλων. Και η παραέλαση θα συνεχίζεται.

Πώς φύτρωσαν, λοιπόν, αυτά τα «άνθη του κακού» στο έδαφος της αστικής δημοκρατίας μας; Πριν απαντήσουμε, ας ρωτήσουμε: Πού ζούμε; Ζούμε στη χώρα όπου «θάλλει η ελαία». Ζούμε στη φάση του ύστερου καπιταλισμού, που έχει θεσμοθετήσει ως θεμελιώδη κοινωνική σχέση τον ανταγωνισμό: ο θάνατός σου ζωή μου.

Η αστική τάξη στην «επαναστατική» της περίοδο είχε γράψει στις σημαίες της: ελευθερία, ισότητα, δικαιοσύνη. Η τάξη αυτή, «εκπρόσωπος του έθνους», είχε απολυτοποιήσει τις ταξικά καθορισμένες αξίες της. Στα υψηλά, «πανανθρώπινα» ιδανικά αγτιστοιχούσε, εντούτοις, μια πραγματικότητα που τα ακύρωνε: η αναγωγή της ιδιωτικής ιδιοκτησίας σε θεμέλιο της κοινωνίας, ο συνακόλουθος χυδαίος αστικός υλισμός και ο «πόλεμος όλων εναντίον όλων». Η «απομάγευση του κόσμου» ήταν μια από τις συνέπειες ενός ορθολογισμού θεμελιωμένου στην ταξική εκμετάλλευση.

Ας θυμηθούμε το *Κομμουνιστικό Μανιφέστο* των Μαρξ και Ένγκελς: «Παντού όπου η αστική τάξη ήρθε στην εξουσία, κατέστρεψε όλες τις φεουδαρχικές, πατριαρχικές και ειδυλλιακές σχέσεις. Έσπασε χωρίς οίκτο όλους τους πολυποίκιλους φεουδαρχικούς δεσμούς που συνδέανε τον άνθρωπο με τους φυσικούς ανώτερους του και δεν άφησε κανέναν άλλο δεσμό ανάμεσα σε άνθρωπο και σε άνθρωπο, εκτός από το γυμνό συμφέρον, από την αναίσθητη “πληρωμή τοις μετρητοίς”. Έπληξε στα παγωμένα νερά του εγωιστικού υπολογισμού τα ιερά ρίγη του ευλαβικού ρεμβασμού, του ιπποτικού ενθουσιασμού, της μικροαστικής μελαγχολίας. Μετέτρεψε την προσωπική αξιοπρέπεια σε ανταλλακτική αξία και στη θέση των γραφτών και των έντιμα αποκτημένων ελευθεριών έβαλε τη μοναδική ασυνείδητη ελευθερία του εμπορίου. Με μια λέξη, στη θέση της σκεπασμένης με θρησκευτικές και πολιτικές αυταπάτες εκμετάλλευσης, έβαλε την ανοιχτή, ξεδιάντροπη, άμεση, σκληρή εκμετάλλευση.

»Η αστική τάξη αφαίρεσε το φωτισμένο απ' όλα τα, ως τα τότε, αξιοσέβαστα επαγγέλματα που τα αντίκριζαν με θρησκευτική ευλάβεια. Το γιατρό, το νομικό, τον παπά, τον ποιητή, τον άνθρωπο της επιστήμης, τους μετέτρεψε σε μισθωτούς εργάτες της» (*Κομμουνιστικό Μανιφέστο*, εκδόσεις Ηριδανός).

Αντίφαση ιδανικών και πραγματικότητας, η οποία ποδοπάτησε χωρίς έλεος τα «ιδανικά»: Η περίοδος της κυριαρχίας του καπιταλισμού είναι μια περίοδος εκμετάλλ-

λευσης του άμεσου παραγωγού, διαταραχής του ομαλού μεταβολισμού ανθρώπου-φύσης, αναβίωσης της δουλείας, αδιάκοπων πολέμων για το μοίρασμα και το ξαναμοίρασμα του κόσμου. Στην περίοδο της ανόδου της αστικής τάξης, η αστική ιδεολογία και η τέχνη χαρακτηρίζονταν γενικά από μια αισιοδοξία, που αντιστοιχούσε στον αντιφατικά θετικό ιστορικό ρόλο αυτής της τάξης. Σήμερα ζούμε την εποχή της κρίσης και της παρακμής των αστικών κοινωνιών, παρακμής που βρίσκεται σε τραγική αντίφαση με τη θυελλώδη ανάπτυξη της επιστημονικής γνώσης και της τεχνολογίας. Σήμερα, λοιπόν, περισσότερο από ποτέ, κυριαρχεί το ψυχρό συμφέρον, που τείνει να απογυμνώσει τις ανθρώπινες σχέσεις από κάθε συναισθηματικό και από κάθε αίσθηση ηθικής. Ακραία συνέπεια: ο καπιταλισμός είχε πάντα ανάγκη από τον πόλεμο και γεννούσε τον πόλεμο. Είχε ανάγκη από σκάνδαλα και γεννούσε τα σκάνδαλα.

Και η Ελλάδα, χώρα του «ελεύθερου κόσμου», μέλος ισότιμο της Ευρωπαϊκής Ένωσης των πολυεθνικών; Η ανάπτυξη του καπιταλισμού ποτέ δεν ήταν ομαλή. Αλλά η ανάπτυξη του ελληνικού καπιταλισμού αποτελεί αυτή καθαυτή σκάνδαλο. Ας δούμε τη μεταπολεμική περίοδο: Πώς δημιουργήθηκαν τα «νέα τζάκια», οι νέοι μεγαλο-επιχειρηματίες, που σήμερα «εκβιάζονται» από τον υπόκοσμο; Γεγονότα και ονόματα είναι γνωστά: Μαύρη αγορά επί κατοχής, δολάρια της περιόδου του εμφύλιου πολέμου, χαριστικές πράξεις επί δικτατορίας, νέα τζάκια επί ΠΑΣΟΚ. Κρατικές προμήθειες με αδιαφάνεια, ειδικά προμήθειες για τις ένοπλες δυνάμεις, κρατικά δάνεια, χαριστικές συμβάσεις και, προπαντός, η εκμετάλλευση της εργατικής τάξης με τα εξοντωτικά μεροκάματα και της αγροτιάς με τις εξευτελιστικές τιμές των προϊόντων

της, είναι οι πηγές που τροφοδότησαν το μεταπολεμικό «θαύμα» της κεφαλαιοκρατικής ανάπτυξης της χώρας μας. Η μεταπολεμική ανάπτυξη του ελληνικού καπιταλισμού είναι σκάνδαλο αυτή καθαυτή. Και το μεγάλο σκάνδαλο συγκροτείται από πλήθος, άπειρο πλήθος, μικρών και μη μικρών σκανδάλων.

Γιατί, λοιπόν, να ξαφνιαστούμε με τα σημερινά σκάνδαλα (του κράτους, της εκκλησίας, του υποκόσμου, του κεφαλαίου) και με την αποκάλυψη των «εκβιασμών»: Όπως γράφει ο Β. Μουλόπουλος, «το “σκάνδαλο των εκβιασμών” δεν προσέθεσε κάτι καινούργιο, κάτι που δεν γνωρίζαμε. Τις νόμιμες και παράνομες διαπλοκές τις συζητάμε χαμογελώντας σχεδόν καθημερινά στα γραφεία αναφέροντας πρόσωπα και πράγματα» (Το Βήμα, 11/1/03).

Προς τι, λοιπόν, η τόση φασαρία των ΜΜΕ και οι κυβερνητικές ανακοινώσεις για κάθαρση; Τα σκάνδαλα και οι εκβιασμοί είναι συστατικό στοιχείο της κοινωνίας μας, φυσιολογικό προϊόν του υπόγειου (και ενίοτε φανερού) πολέμου μικρών και μεγάλων συμφερόντων. Τα σκάνδαλα και οι εκβιασμοί θα υπάρχουν πάντα. Κατά καιρούς θα σπάει ο οχετός. «Οι ψυχραιμότεροι της παρέας θα προσπαθήσουν –και θα καταφέρουν– να σκεπάσουν το βόθρο και να σταματήσουν τη ροή των λυμάτων για να μην πνιγούν όλοι» (Β. Μουλόπουλος). Φυσικά, κάποιος θα πνιγούν. Συνήθως οι πιο φοικαράδες. Οι μεγάλοι πάντα τη γλιτώνουν. Αποδείξη: τα «σκάνδαλα» του ΠΑΣΟΚ, τα «σκάνδαλα» της Νέας Δημοκρατίας. Τα κατά καιρούς οικονομικά σκάνδαλα. Πλήρωσε ποτέ κανείς; Αλλά τα σκάνδαλα και η σκανδαλοθηρία μολύνουν το σώμα της κοινωνίας. Τα ΜΜΕ κατορθώνουν να αποπροσανατολίζουν τις μάζες από τα μεγάλα προβλήματα, ενώ εν τέλει συμβάλλουν

στο «κουκούλωμα» των σκανδάλων. Και το συμπέρασμα του «απλού» Έλληνα: Όλοι ίδιοι είναι. Δεν γίνεται τίποτα. Αλλά αυτός ο ηθικός μηδενισμός υπονομεύει τα ίδια τα θεμέλια της κοινωνίας. Στο μεταξύ, τα ΜΜΕ θα συνεχίζουν το έργο της ιδεολογικής αλλοτρίωσης των «μαζών», ενώ η κυ-

βέρνηση των «λογιστών» θα συνεχίζει να μετράει την αύξηση του εθνικού εισοδήματος και την άνοδο του πληθωρισμού, αδιάφορη για την τυφλή πορεία της χώρας και υποσχόμενη την ανέφικτη κάθαρση. Έως ότου ξεχαστούν και τα σημερινά σκάνδαλα, ενώ άλλα θα δώσουν νέα τροφή στα ΜΜΕ.